

Az alsó-ausztriai Schallaburg kiállításának tanulságai

Az elmúlt esztendőben többször is alkalmam volt eljutni az alsó-ausztriai Schallaburgba, amelynek kiállításai magyar muzeológus körökben régóta ismertek, különösen a Mátyás-évforduló kapcsán rendezett tárlat révén, amelyhez a magyar múzeumok is legszebb anyagukkal járultak hozzá. Az Ausztriát látogató magyaroknak döntő többsége azonban nemigen jut el ide, amiben utazási irodáink csakúgy ludasak, mint a kulturális propagandánk. Node Schallaburg látogatottsága a magyarok nélkül is igen nagy. Nem az osztrákok érdeke tehát, hogy mi reklámozzuk, hanem a mi érdekünk, hogy felhívjuk rá a figyelmet, mert többet, mert mást és másképpen láthatunk, mint a magyarországi múzeumokban.

Schallaburg nem esik bele a fő turistaútvonalba, bár a főútról gyorsan és jól megközelíthető. Erdők között, sziklaszirten emelkedik egy pompás reneszánsz várkastély, ami azonban önmagában nem jelent felülmúlhatatlan látványosságot, mert 1945-öt követően teljes berendezése elpusztult, a megszálló szovjet csapatok évtizedes ittléte alatt. A falakon kívül tehát nem maradt semmi. A helyreállított üres termek, amelyek ötszögű udvart fognak körül, azt az ötletet sugallták, hogy időszakos kiállításoknak adjanak otthont. Egész sor nagyszabású kiállítás követte egymást. Egyszerre két-három, egy kisebb, s két nagyobb kiállítás látható, amelyek témája nem kapcsolódik egymáshoz, így különféle látogatói érdeklődést is ki tud *egyszerre* elégiteni.

Általában május végétől október közepéig látogatható a múzeum, mivel a termek nem fűthetők. Naponta 9-17 óra között lehet megtekinteni. Belépődíj: 50 Schilling, nyugdíjasoknak 30; 20 fősnél nagyobb csoportoknak személyenként 40, tanulóknak, diákoknak 15, a családi jegy 80, iskolai osztályok csoportjegye 300 Schilling, a vezetés díja 20 Schilling.

1992 nyarán-őszén a *Kurdok* valamint a „*Gaudeamus igitur*” (Diákélet régen és most) kiállítást lehetett megtekinteni.

A külső kapun belépve ahogy letekintünk a palotába vezető útról, láthatjuk, hogy a külső várudvarban egy idős kurd asszony a hagyományos módon készíti a lepényszerű kenyeret, amit (ingyenesen) meg is kóstolhat a látogató. A pénztárban szép színes ingyenes szórólapot kaphatunk a kiállításról, amelyen alaprajz szemlélteti a bemutató rendszerét s rövid ismertetést olvashatunk a témakörökről, megindokolva, miért is szükséges itt és most ez a kiállítás. Voltak a kiállításnak olyan ún. hagyományos részei, amelyek a magyarországi kiállítási módszertanban is régóta alkalmazott megoldások: tehát vitrinek, bennük szép képek (pl. háttérként), előtérben tárgyak, tematikus elrendezésben. A kurdok által ma is lakott föld régmúltját így mutatták be a régészeti leletek tükrében. Feltűnt, hogy nem akarták tárgyak százaival elkápráztatni a látogatókat, inkább csak néhány jellegzetes darabot mutattak be, ami lehetővé tette, hogy az ember összpontosíthassa a figyelmet a lényegre. A sivatagi illetve a magashegységi környezetet elsősorban képek segítségével mutatták be. Bőséges tárgyi anyag szemléltette az iszlamizálódás folyamatát a kurd történelemben.

A közelmúlt és a jelen kurd életmódja alkotta a kiállítás gerincét. Láthattunk felállítva teljes berendezéssel egy jellegzetes kurd sátrat. Láthattuk a kurd kézművesség termékeit, a szőnyegeket és egyéb szötteket csakúgy, mint a fémművesség reme-

keit, s nemcsak a tárgyakat, hanem szövő asszonyt s dolgozó rézműves mesterembert is. Az egyik helyiséget stílszerű kurd teázónak rendezték be, ahol megkóstolhattuk a jellegzetes teát. A földművelés munkamódszerét és eszközeit is bemutatták. A XX. század kurd történelmének kulcseményeit mutatta be a kiállítás két végső szakasza. Aki mindezt látta, az sokkal többet megért a kurdok körül dúló ádáz politikai vitából.

A kurd számunkra, magyarok számára azért jelentős, mert egyike a világ megoldatlan nemzetiségi kérdéseinek. Törökország, Irak és Irán határövezetében, részben Szíriában, Örményországban, Azerbajdzsánban és Libanonban együttesen mintegy 20 millió kurd él jelenleg. Ennek csaknem a fele Törökországban található, Irakban csaknem 4 millió, Iránban 5 millió a számuk. Vallásukat tekintve döntő többségük az iszlám híve (85 % szunnita, a többi siita). A kurdok a Közel-Kelet *negyedik* legnagyobb népét alkotják, mégisincs önálló államuk. Most ezért, az önálló államért küzdenek fegyverrel és minden más eszközzel. 1993 nyarán Európa országaiban is tömeges kurd tüntetésekre került sor (az egyik legnagyobb tüntetés Svájcban, Bernben volt). A kiállítás az osztrákok s általában az európaiak s a nyugati közvélemény figyelmét kívánta felhívni a kurd kérdésre, megismertetve az embereket ezzel a sokat szenvedett néppel. Mindazonáltal a kiállítás nem politikai agitációs célzatú rendezvény volt, a tudományos tárgyilagosság volt a rendezés fő szempontja.

A kurd kérdést különben egy rendkívül hasznos és magyar nyelven hézagpótló kiadvány foglalja össze, az Etnikumok enciklopédiája (Bp. 1993.) A kurdokra vonatkozó rész a 197-203. oldalon olvasható.

Schallaburg másik kiállítása a diákéletnek állít emléket, igen gazdag tárgyi, fotó és nyomtatott anyaggal. A diákviséletek, használati eszközök, a berendezett diákszobák, a hétköznapi és ünnepek, a rendezvények elevenednek meg a kiállításon, amelyhez hasonlót nálunk eddig még nem rendeztek.

A kurd kiállításához külön programok is kapcsolódtak minden hónapban: júliusban kurd ünnep a reneszánsz kertben (zene, folklór és gasztronómiai program). Augusztusban családi vasárnap (piknik), kurd családoknak ingyenes belépéssel. Szeptemberben filmnap és gyermeknap, októberben matiné (utóbbi műsorán kurd líra és zene) jelentette a külön programot. Ezekon kívül videóprogramot is láthat a látogató minden órában.

Schallaburg példáján érdemes elgondolkodnunk azon, hogy nekünk is vannak kastélyaink, amelyeknek falai (úgy-ahogy) állnak, de a berendezésük gyakorlatilag elpusztult. Korhő berendezés, s a teljes épület ilyenforma berendezése (nemcsak pénzügyileg) reménytelen vállalkozás. S egy berendezett kastély, ami évek hosszú során át mindig csak *ugyanazt* nyújtja (hacsak nem különleges látványosság), gyorsan unalmassá válik. De egy olyan kiállítóhely, amely évről-évre új és új, nemzetközileg is rangos bemutatókkal rukkol ki, az nemzetközi érdeklődésre is számot tarthat. Például itt, Magyarország északkeleti részén. Akár Szirmabesenyő, akár Edelény, akár Füzérradvány (hogy a többit ne soroljuk) lehetne a magyar Schallaburg, akár már a világkiállításra is. A változó kiállítások a környék számára is vonzást jelentenek, nemcsak külföldi turistákat vonzanak. Természetesen a vitrinek mellett interiőrök, „élőképek” s különféle programok együttese jelenthet csak vonzerőt, mint Schallaburgban. Szükség van ingyenes szóróanyagra, képeslapokra, diasorozatokra, kisebb ismertető füzetekre csakúgy, mint többszáz oldalas, szép képekkel illusztrált pontos leíró katalógusokra. Ezek nemcsak a kiállítással *egy időben* értékek, hanem marandóan őrzik meg a néhány hónapig látható gyűjteményt s később is megvásárolhatóak, akár csak Schallaburgban. Az elaprózódott kis múzeumok helyett ilyen időszakos kiállítóhelyekre lenne szükség. Természetesen egy-egy nagy témakör bemutatása igen komoly tudományos előkészítő munkát követel, nem lehet néhány hét alatt rohammunkában „összedobni”. Az is bizonyos, hogy az idő és pénzigényes kiállítá-

sokhoz szponzorok, támogatók szükségesek. Schallaburgot pl. az említett kiállítások esetében a bécsi Hypobank támogatta. Az is meggondolandó, hogy tetemesen emelni kellene a hazai múzeumi belépők árát, amelyek jelenleg töredékét teszik ki a nyugatiaknak. Természetesen a látogató a pénzéért színvonalasabb szolgáltatásokat is vár, például sokkal több, többszintű ismertetőket illetve kiadványt, értékesebb emlékeket, műtárgymásolatokat, s azon belül is nem egy központi műhely termékét, hanem egyedi, az adott térségre jellemző tárgyakat. Az más kérdés, hogy a magyar látogató számára különféle kedvezményekkel kell elviselhetővé tenni a belépők drágulását, hiszen a nyugati szinthez közelítő áraktól arányaikban a bérek még igencsak elmaradnak.

Csonka Csaba

A herlányi gejzír

Herlány valamikor Ránkherlány, avagy Ránkfüred volt a hajdani Abony-Torna vármegyében. Üdülőhely a Sóvári-hegységben. Jódos-vasas-szénsavas vizét évszázadok óta használják idegbántalmak, vérkeringési zavarok ellen. Legfőbb nevezetessége a gejzír, amelynek forrását 1875-ben – 404 méter mélységig lefúrva – *Zsigmond Vilmos* világhírű geológus találta meg. A víz 16 fokos, 32-36 óránként tör fel vastag sugárban 30-35 méter magasra. A kitörés időtartama 30 perc, vízmenyisége 400-500 hl.

A kitörés várható órája a helyszínen ki van írva. A jeles helyet felkeresni, a természet szépségében gyönyörködni érdemes.

Kerékyártó Mihály



HELYREIGAZÍTÁS

A Honismeret 1994. évfordulónaptárában tévesen szerepel Csillag Zsigmond születési helye Adonynak, holott e hely valójában ABONY, Pest megyében, ahol emléktábláját is megtalálhatjuk.